

Колісник О. П., кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри бухгалтерського обліку, Національний університет державної фіскальної служби України, м. Ірпінь, Україна

e-mail: kolesnik_109@ukr.net

Замогильна А. В., здобувач вищої освіти другого (магістерського рівня) кафедри бухгалтерського обліку, Національний університет державної фіскальної служби України, м. Ірпінь, Україна

Грошові потоки: сутність, класифікація та їх оптимізація в процесі управління

Анотація. Неможливо уявити діяльність підприємства без розрахунків, які здійснюються за допомогою грошових коштів. Їх постійний рух формує поняття «грошові потоки», яке потребує ґрунтовного дослідження та уточнення. Стаття присвячена актуальній проблемі щодо узгодження визначення сутності, класифікації та оптимізації грошових потоків у процесі управління. Міжнародним законодавством визначено поняття грошових потоків як надходження та вибуття грошових коштів та їх еквівалентів. До грошових коштів відносять готівку в касі та депозити до запитання, а еквівалентами грошових коштів є короткострокові високоліквідні інвестиції, що вільно конвертуються в відомі суми грошових коштів і яким властивий незначний ризик зміни вартості. Вітчизняне законодавство не надає трактування грошових потоків, натомість достатньо поглиблено визначає поняття грошових коштів. Виходячи з цього, можна стверджувати, що грошові потоки – це рух коштів, що відбувається на підприємстві внаслідок його діяльності. Метою статті є визначення сутності грошових потоків; виокремлення класифікаційних ознак, за якими групуються грошові потоки; дослідження методів та моделей оптимізації грошових потоків у процесі управління. Зазначено завдання оптимізації грошових потоків, її основні напрями і об'єкти. Наукова новизна одержаних результатів полягає у розроблених рекомендаціях і пропозиціях щодо удосконалення теоретичних основ грошових потоків та їх оптимізації в процесі управління підприємством. Практичне значення отриманих результатів полягає в тому, що вони можуть бути використані в діяльності підприємства щодо оптимізації грошових потоків з метою підвищення ефективності управління ними. Дана тематика має достатньо перспектив дослідження з напрямку удосконалення методів та моделей оптимізації грошових потоків, оскільки ефективне управління ними є пріоритетною задачею для функціонуючих підприємств, зважаючи на те, що грошові кошти вважаються найбільш ліквідними активами.

Ключові слова: грошові кошти; грошові потоки; оптимізація; класифікація; платіжний календар; управління грошовими потоками.

Kolisnyk O., Candidate of Economic Sciences, Associate Professor of the Department of Accounting, National University of the State Fiscal Service of Ukraine, Irpin, Ukraine

Zamohylina A., Master of Accountancy (MAcc), National University of the State Fiscal Service of Ukraine, Irpin, Ukraine

Cash flows: essence, classification and optimization in the management process

Abstract. Introduction. It is hard to imagine the activity of the enterprise without the calculations making up by cash flows. Their constant movement forms the concept of "cash flows", which requires thorough research and refinement. The article is devoted to the actual problem on the coordination of the definition of the essence, classification and optimization of cash flows in the management process. International law defines the notion of cash flows as the receipt and disposal of cash and cash equivalents. Cash includes cash on hand and demand deposits, and cash equivalents are short-term highly liquid investments that are freely converted into known cash amounts and which are characterized by a slight risk of changes in value. Domestic legislation does not provide an interpretation of cash flows, but rather deeply defines the notion of cash. On this basis, it can be argued that cash flows are the movement of funds that occurs at the enterprise as a result of its activities.

Purpose. The purpose of the article is to determine the essence of cash flows; distinguishing classification features that groups cash flows; researching methods and models for optimizing cash flows in the management process. The paper outlines the task of optimizing cash flows, its main directions and objects. The scientific novelty of the obtained results consists in the developed recommendations and proposals for improving the theoretical foundations of cash flows and their optimization in the process of enterprise management.

Results. The practical significance of the results is that they can be used in the company's operations to optimize cash flows in order to increase their management efficiency.

Conclusions. This topic has in the future sufficient prospects for research in improving the methods and models for optimizing cash flows, since their effective management is a priority task for functioning companies, given that cash is considered to be the most liquid assets.

Keywords: cash; cash flows; optimization; classification; payment calendar; cash management.

JEL Classification: M 40.

Постановка проблеми. Враховуючи той факт, що поняття «грошові потоки» не закріплено на законодавчому рівні, досліджуючи зазначену категорію, можна по-різному трактувати її сутність та класифікаційні ознаки. Крім того, не достатня увага приділяється методам оптимізації грошових потоків в системі управління підприємством, що призводить до касових розривів та накопичення заборгованості перед кредиторами. Існуючі методи та моделі оптимізації грошових потоків в процесі управління підприємством втрачають свою ефективність через зміну економічного клімату, тривалої фінансової нестабільності в країні і потребують адаптації до умов сьогодення.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Питання сутності грошових потоків, класифікації та їх оптимізації в процесі управління достатньо широко висвітлено в науковій літературі. Значна увага зосереджена в працях таких вчених як: І. О. Бланк, Л. О. Лігоненко, Л. І. Жидеєва, Г. В. Ситник, О. В. Мартякова, І. Ю. Єпіфанова, О. О. Терещенко, А. Г. Загородній, А. М. Поддєрьогін та ін. Значну роль оптимізації управління грошовими потоками та важливість вибору моделі управління ними обґрунтовано в дослідженнях Т. В. Гринько, Ю. О. Єрешко, Ю. В. Макаренко та ін.

Формулювання цілей дослідження. Метою даної статті є визначення сутності грошових потоків; виокремлення класифікаційних ознак, за якими групуються грошові потоки; дослідження методів та моделей оптимізації грошових потоків у процесі управління.

Виклад основного матеріалу дослідження. Слідкуючи за останніми новинами в економічному просторі, постійним коливанням курсу валют та рядом інших фінансових криз, що робить нестабільний фінансовий стан і значно впливає на роботу підприємств як державного сектору так і підприємницької діяльності. Вочевидь значну увагу слід приділити проблемі оптимізації грошових потоків та внести деякі корективи в існуючі моделі. Питанням щодо управління грошовими потоками та їх оптимізації на підприємствах приділяється значна увага, адже саме управління грошовими потоками є необхідною умовою для успішного функціонування підприємства, збільшення капіталу, розширення виробництва та конкурентоспроможності.

В економічній літературі щодо поняття «грошові потоки» знаходимо багато визначень, це призводить до виникнення протиріч з приводу розуміння даної категорії. Таке багатовекторне трактування сутності грошових потоків зумовлене в першу чергу тим, що вони складають основу фінансової системи

підприємства та мають зв'язок з майже всіма економічними процесами.

Гроші являються специфічним товаром, який виконує роль загального еквівалента і мають властивість обмінюватися на будь-який інший товар» [1, с. 48]. Грошові кошти можуть бути використані суб'єктом підприємницької діяльності у будь-який момент часу, а саме складаються з готівки в касі, електронних грошей, коштів на поточних та інших рахунках у банках.

Термін «грошовий потік» бере своє походження із зарубіжної економічної літератури і в перекладі з англійської cash-flow означає рух коштів, однак цей вираз прийнято називати грошовим потоком.

Перш за все, звернемося до нормативно-правових актів для визначення суті даного поняття. Відповідно до М(С)БО 7 «Звіт про рух грошових коштів» поняття грошових потоків визначається як «надходження та вибуття грошових коштів та їх еквівалентів» [2]. При цьому, «грошові кошти складаються із готівки в касі та депозитів до запитання», а «еквіваленти грошових коштів – це короткострокові високоліквідні інвестиції, що вільно конвертуються в відомі суми грошових коштів і яким властивий незначний ризик зміни вартості». Виходячи з цього, можна стверджувати, що грошові потоки – це рух коштів, що відбувається на підприємстві внаслідок його діяльності. Натомість НП(С)БО № 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» даного поняття не надає [3].

Отже, в процесі господарювання відбувається певний рух коштів у вигляді надходжень та витрачання, що і формує економічну суть грошових потоків підприємства [4].

Судження економістів щодо даного питання не містять однастайності, так О. Мартякова [5] та І. Єпіфанова [6] визначають грошовий потік як різницю між отриманими й виплаченими підприємством грошовими коштами за певний період часу.

Схоже трактування висуває О. Терещенко, який характеризує грошовий потік як результат руху грошових коштів підприємства за той чи інший період часу, тобто в загальному вигляді це різниця між надходженнями грошових коштів та їх виплатами за період [7].

Бланк І. в монографії «Управління грошовими потоками» визначає грошові потоки підприємства як «сукупність розподілених по інтервалах періоду часу надходжень і виплат грошових коштів, що генеруються його господарською діяльністю» [8]. На думку Ю. Єрешко грошовий потік - це обсяг грошових коштів, що отримує або виплачує підприємство протягом звітного або планового періоду [9]. Дані два визначення можна застосовувати аналізуючи фінансову звітність, але для оперативного управління, грошовий потік не

обмежується плановим періодом, оскільки це динамічний показник який є безперервним.

Грошовий потік не являється обсягом грошових коштів, які надійшли або виплачуються підприємством, це є процесом надходження і витрачання грошових ресурсів [10].

На сайті «Мій бізнес» зазначено, що грошові потоки – це будь-які операції, які або приносять бізнесу грошові кошти, або виводять гроші з бізнесу, у готівковій та безготівковій формі [11].

Отже, все вищенаведене свідчить про те, що грошовий потік можна розглядати на різних рівнях та з різних точок зору. Визначень багато, але суть не змінюється. Грошові потоки відображають рух грошей у вигляді доходу і витрат підприємства.

Необхідно розділити поняття грошового потоку та грошових потоків: під грошовим потоком (cash flow) розуміють чистий грошовий потік, тобто залишок грошових коштів в результаті діяльності підприємства за певний період; і грошові потоки (cash flows) – це рух коштів, який відбувається на підприємстві безперервно внаслідок його діяльності. Виходячи з цього, можемо стверджувати, що cash flow,

відображає суть чистого грошового потоку у вузькому сенсі, а в загальному показує рух коштів.

Таким чином, грошовий потік – це надходження та витрачання коштів підприємства в процесі господарської діяльності. Різниця між ними по кожному окремому виду діяльності або по діяльності підприємства в цілому називається чистим грошовим потоком.

На думку І. О. Бланка, який приділив значну увагу питанню щодо управління рухом грошових коштів, метою управління грошовими потоками є забезпечення постійної фінансової рівноваги підприємства [12, с. 50].

Для більш повного розкриття сутності грошового потоку та забезпечення ефективного і цілеспрямованого управління останні потребують класифікації. У табл. 1 наведено шість основних класифікаційних ознак, які є універсальними, але не вичерпними: за видом господарської діяльності, за напрямом руху грошових коштів, за формою, за видами, за рівнем достатності обсягу та методом обчислення обсягу грошового потоку.

Таблиця 1 Групування грошових потоків за різними класифікаційними ознаками

Класифікаційна ознака	Найменування грошових потоків
За видом господарської діяльності	Операційний грошовий потік; Інвестиційний грошовий потік; Фінансовий грошовий потік
За напрямом руху грошових коштів	Вхідний грошовий потік; Вихідний грошовий потік
За формою грошових активів	Безготівковий грошовий потік; Готівковий грошовий потік; Еквіваленти грошових коштів
За видами валюти	Грошовий потік в національній валюті; Грошовий потік в іноземній валюті
За рівнем достатності обсягу	Оптимальний грошовий потік; Надлишковий грошовий потік; Дефіцитний грошовий потік
За методом обчислення обсягу грошового потоку	Чистий (сальдовий) грошовий потік; Валовий (сукупний) грошовий потік

Джерело: згруповано авторами за джерелами [2; 4; 9; 14]

Таким чином, грошові потоки є багатоплановою економічною категорією, що включає в себе різні його види. Класифікація грошових потоків необхідна для визначення основних показників плану надходження і виплат грошових коштів, вона не є обмеженою і може розширюватись в залежності від специфіки підприємства та побажань управлінського персоналу – основних користувачів даних прогнозного аналізу грошових потоків. Статті руху грошових коштів, мають встановлюватися на кожному підприємстві в індивідуальному порядку, відображаючи специфіку його діяльності.

Методи розрахунку грошових потоків – це способи визначення обсягу грошових коштів на кінець звітного періоду на основі грошового обігу в операційній, інвестиційній та фінансовій діяльності підприємства.

Використовуються два методи розрахунку обсягу грошових потоків: прямий і непрямий.

Прямий метод базується на русі грошових коштів за рахунками підприємствами з використанням реєстрів обліку, головної книги та звіту про рух грошових коштів.

При прямому методі необхідно проаналізувати рух коштів (надходження та перерахування коштів) від

операційної, інвестиційної та фінансової діяльності за звітом про рух коштів (за прямим методом) або використовуючи дані реєстрів обліку та головної книги.

Непрямий метод базується на аналізі статей Балансу (Звіту про фінансовий стан) та Звіту про фінансові результати (Звіту про сукупний дохід), а також Звіту про рух грошових коштів (за непрямим методом). Він дозволяє показати взаємозв'язок між видами діяльності підприємства, чистим прибутком та змінами в активах і пасивах.

«Грошові потоки, які формуються на підприємстві у процесі його господарської діяльності, є важливим самостійним об'єктом управління [15, с. 150]».

Управління грошовими потоками являє собою певну систему методів та принципів, розроблення управлінських рішень та їх реалізацію, пов'язаних з формуванням, розподілом і використанням грошових коштів та організацією їх обігу, спрямованих на забезпечення фінансової рівноваги корпорації та її стійкого зростання [13]. Оптимізація займає ключову роль в управлінні грошовими потоками та потребує значної уваги зі сторони керівництва.

Оптимізація грошових потоків – процес вибору найкращих форм їх організації на підприємстві з урахуванням умов і особливостей здійснення його господарської діяльності [14, с. 38].

Під оптимізацією грошових потоків та ефективного управління ними розуміється процес вибору найкращих форм їх організації з можливих, прийнявши до уваги особливості та умови здійснення господарської діяльності на підприємстві, також визначення значень тих економічних показників, при яких досягається оптимум, тобто найкращий стан системи. Щоб досягти оптимального стану, потрібно при заданому рівні затрат досягти найкращого результату або ж на досягнення заданого результату при мінімальних ресурсних витратах.

Першим кроком до оптимізації є формування платіжного календаря, який виконує функцію структурування грошових коштів. Даний документ можна створювати в довільній формі та деталізувати статті доходів та витрат в тій мірі, яка необхідна користувачу. Необхідність даного документу полягає у визначенні найоптимальнішого графіка руху грошових коштів, який забезпечує вчасну оплату всіх зобов'язань, контроль за своєчасним надходженням необхідних ресурсів і уникнення касових розривів. Найбільшу актуальність він має для великих компаній, які співпрацюють з широким колом постачальників і покупців.

Оптимізація грошових потоків підприємства спрямована на вирішення таких завдань: забезпечення збалансованості вхідних і вихідних грошових потоків у часі і за обсягом; забезпечення взаємозв'язку грошових потоків за видами господарської діяльності; збільшення величини

чистого грошового потоку, генерованого господарською діяльністю; виявлення і реалізація резервів, які дозволяють знизити залежність підприємства від зовнішніх джерел залучення коштів.

Основними об'єктами оптимізації виступає позитивний (вхідний) та негативний (вихідний) грошовий потік в цілому по підприємству, також грошові потоки по видах діяльності, чистий грошовий потік та залишок активів у вигляді грошових коштів.

Основні напрями оптимізації грошових потоків підприємства: збалансування обсягів грошових потоків (збалансування дефіцитного грошового потоку; збалансування надлишкового грошового потоку); синхронізація грошових потоків у часі (вирівнювання грошових потоків у часі); оптимізація суми чистого грошового потоку (максимізація чистого грошового потоку) [8, с. 652].

Для збалансування грошових потоків у часі важливою умовою є виявлення основних факторів впливу на обсяг і характер формування грошових потоків. Такі фактори поділяються на зовнішні (які не контролюються), та внутрішні (які контролюються) і безпосередньо впливають на грошовий оборот суб'єкта господарювання.

Завданням синхронізації грошових потоків є забезпечення розподілу попередньо збалансованих грошових потоків так, щоб забезпечувалася постійна платоспроможність і генерувався цільовий залишок грошових активів до кінця планового періоду. Синхронізація має бути спрямована на усунення сезонних і циклічних розходжень та оптимізацію залишків грошових коштів.

У період, коли у компанії наявний надлишок або дефіцит коштів одним з ефективних методів оптимізації є «Системи прискорення – уповільнення платіжного обороту», який передбачає розробку заходів щодо прискорення оборотності грошових потоків, залучення додаткових коштів або скорочення вихідного грошового потоку.

В умовах нестабільної економічної ситуації актуальним і необхідним є результати оперативного і прогностичного аналізу, який дає змогу швидко реагувати на зміни, що відбуваються, адаптуватися до них та зосереджувати обмежені ресурси на пріоритетних напрямках діяльності. При чому прогностичний аналіз складається на місяць у вигляді тематичних планів надходжень та витрачання грошових коштів, а на базі цього формуються показники річного плану притоку і відтоку грошових коштів. Розбивка помісячно потрібна для врахування сезонних коливань реалізації продукції.

Після проведеної роботи, на основі даних плану продажів та виплат грошових коштів на поточний місяць формується щомісячний платіжний календар організації. Механізм, що дозволяє контролювати ліквідність компанії і максимально ефективно

використовувати грошові кошти, — платіжний календар.

Можна уявити платіжний календар як графік надходження коштів і здійснення платежів, а можна — як сукупність заявок на витрачання коштів і запланованих грошових надходжень. Платіжний календар можна формувати на місяць, квартал або рік. Вважаємо за доцільне робити платіжний календар в обов'язковому порядку на місяць з максимальною деталізацією та виокремленням спеціального стовпчика в якому буде зазначатись відхилення від встановлених показників, що дасть змогу аналізувати та приймати оперативні управлінські рішення на наступний місяць. Можна скласти план на рік без деталізації, але дані будуть приблизними і не дадуть бажаного результату оптимізації. В кінці року пропонується скласти звіт по платіжному календарю, в якому визначатиметься план і факт, на базі якого відбувається аналіз, прогноз та складання плану на наступний рік.

Основне призначення платіжного календаря — структуризація, формалізація та автоматизація системи грошових потоків на підприємстві.

Формування політики управління грошовими коштами підприємства може включати такі основні етапи: аналіз грошових коштів за минулий період; оптимізація середнього залишку грошових коштів; диференціація середнього залишку грошових коштів в розрізі національної і іноземної валюти; вибір найбільш ефективної форми регулювання середнього залишку грошових коштів; забезпечення рентабельного використання тимчасово вільних грошових коштів; побудова ефективної системи контролю за грошовими коштами.

Висновки. Проведене дослідження дозволяє зробити висновки, що сутність поняття «грошовий потік» розглядається враховуючи різні рівні управління. Багатоваріантність визначень все ж таки залишає сутність незмінною. Таким чином, грошові потоки підприємства - це рух коштів, який відбувається на підприємстві безперервно внаслідок його господарської діяльності, а грошовий потік — це рух коштів, надходження та витрачання, у процесі проведення господарської діяльності за певний проміжок часу.

Для більш повного розкриття сутності поняття грошових коштів, пропонується виокремити шість основних ознак класифікації. Проте зазначена класифікація може доповнюватися та розширюватися враховуючи особливості та специфіку діяльності підприємства.

Розмежування понять та більш глибоке дослідження сутності грошового потоку, а також розширення класифікації адаптованої під підприємство надасть можливість поглибити аналітику руху грошових коштів, покращить рівень управління ними, що в свою чергу забезпечить більш ефективне функціонування підприємства.

В умовах нестабільного економічного становища у країні, управління грошовими потоками є важливою складовою їх оптимізації на підприємстві. Існуючі моделі та методи оптимізації у зв'язку із плином часу та наявними недоліками дещо втрачають свою актуальність і потребують оновлення з урахуванням можливих внутрішніх та зовнішніх факторів впливу. Практика досліджень доводить, що залишається дієвим інструментом платіжний календар, який забезпечує регулювання та збалансованість грошового потоку.

Література:

1. Демківський А. В. Гроші та кредит : навч. посіб. / А. В. Демківський. — К. : ДАКОР. — 2007. — 528 с.
2. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 7 (МСБО 7) «Звіт про рух грошових коштів» [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua>
3. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» : наказ від 07.02.2013 р. № 73 / Міністерство фінансів України [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://rada.gov.ua/>.
4. Грошові потоки (Cash Flow): аналіз, моніторинг та контроль [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://cash-flow.com.ua>
5. Мартякова О. В. Грошові потоки в системі управління фінансово-господарською діяльністю підприємства / О. В. Мартякова // Наукові праці. — Донецьк, 2007. — Вип.32 (126) : Серія: Економічна. — С.158–162.
6. Єпіфанова І. Ю. Вхідні та вихідні грошові потоки підприємства як економічна категорія / І. Ю. Єпіфанова // Матеріали II Міжнародної науково-практичної конференції «Сучасні тенденції розвитку фінансових та інноваційно-інвестиційних процесів в Україні». — Вінниця, 2013. — С. 247–249.
7. Терещенко О. О. Фінансова діяльність суб'єктів господарювання : навч. посіб. / О. О. Терещенко. — К. : КНЕУ, 2003. — 554 с.
8. Бланк І. А. Управління грошовими потоками : навч. посіб. / І. А. Бланк. — К. : Ніка-Центр, Эльга, 2009. — 736 с
9. Єрешко Ю. О. Сутність грошових потоків підприємства як економічної категорії / Ю. О. Єрешко // Формування ринкових відносин в Україні. — К., 2011. — № 4 (119). — С. 39–43.
10. Клименко О. В. Теоретичне визначення та класифікація грошових потоків підприємства / О.В. Клименко // Ефективна економіка. — 2013. — №9.
11. Інтернет-клуб «Мій бізнес» [Електронний ресурс]. — Режим доступу: — <https://msb.aval.ua>
12. Бланк І. А. Управление финансовой стабилизацией предприятия [Текст] / И. А. Бланк. — К. : НикаЦентр, Эльга, 2003. — 246 с.

13. Поддєрьогін А. М. Фінанси підприємств : підручник / А. М. Поддєрьогін, М. Д. Білик, Л. Д. Буряк та ін. ; наук. ред. проф. А. М. Поддєрьогін. – 6-те вид., перероб. і доп. – К. : КНЕУ, 2006. – 552 с.
14. Школьник І. О. Фінансовий менеджмент : навчальний посібник / За заг. редакцією д-ра екон. наук І. О. Школьник та канд. екон. наук В. М. Кремень [І. О. Школьник, В. М. Кремень, С. М. Козьменко та ін.]. – Суми, 2014. – 427 с.
15. Циган Р. М. Удосконалення класифікації грошових потоків з урахуванням сучасних умов господарювання / Р. М. Циган // Актуальні проблеми економіки. – 2010. – № 4(106). – С. 150-155.
16. Пінчук С. С. Управління та оптимізація грошових потоків на підприємстві як передумови його ефективної діяльності / С. С. Пінчук, О. М. Вradій // Зб. наук. праць Державного економіко-технологічного університету транспорту. Сер.: Економіка і управління. – 2012. – Вип. 21–22(2). – С. 185–189.

References:

1. Demkivsky, A. V. (2007), *Hroshi ta kredyt* [Money and Credit], DAKOR, Kyiv, Ukraine.
2. International Accounting Standard 7 (IAS 7) "Statement of Cash Flows" [Online], available at: <http://zakon2.rada.gov.ua> (Accessed 01 August 2018).
3. Ministry of Finance of Ukraine (2013), National Accounting Standard (Standard) 1 "General Requirements for Financial Statements" [Online], available at: <http://rada.gov.ua/> (Accessed 01 August 2018).
4. "Cash Flow: Analysis, Monitoring and Control" [Online], available at: <https://cash-flow.com.ua> (Accessed 01 August 2018).
5. Mariakova O. (2007), "Cash flows in the system of management of financial and economic activity of the enterprise", *Scientific works*, iss. 32 (126), Series: Economic, pp.158-162.
6. Yepifanova, I. Yu. (2013), "Incoming and outgoing cash flows of the enterprise as an economic category", *Modern Trends in the Development of Financial and Innovation-Investment Processes in Ukraine : materials of the II International Scientific and Practical Conference, Vinnytsya, Ukraine* pp. 247-249.
7. Tereschenko, O. O. (2013), *Finansova diialnist subiektiv hospodariuvannia* [Financial Activities of Business Entities], KNEU, Kyiv, Ukraine.
8. Blank, I. A. (2009), *Upravlinnia hroshovymy potokamy* [Cash Flow Management], Nika-Center, Elga, Kyiv, Ukraine.
9. Ereshko, Yu. O. (2011), "Essence of cash flows of the enterprise as an economic category", *Formation of market relations in Ukraine*, no. 4 (119), pp. 39-43.
10. Klymenko, O. V. (2013), "Theoretical definition and classification of cash flows of the enterprise", *Effective economy*, no. 9.
11. Internet Business Club "My Business" [Online], available at: <https://msb.aval.ua> (Accessed 01 August 2018).
12. Blank, I. A. (2003), *Upravlenye fynansovoi stablyzatsyei predpriyatiya* [Management of financial stabilization of the enterprise], NikaTsentr, Elga, Kyiv, Ukraine.
13. Podderyogin, A. M. Belyk, M. D. and Buryak, L. D. (2006), *Finansy pidpriemstv* [Finances of Enterprises], KNEU, Kyiv, Ukraine.
14. Shkolnik, I. O., Kremen, V. M. and Kozmenko, S. M. (2014), *Finansovi menedzhment* [Financial management], Sumy, Ukraine.
15. Gigan, R. M. (2010), "Improving the classification of cash flows in the light of modern economic conditions", *Current problems of the economy*, no. 4 (106), pp. 150-155.
16. Pinchuk, S. S. and Vradyy, O. M. (2012), "Management and Optimization of Cash Flows at an Enterprise as a Precondition for Its Effective Activities", *Proc. sciences Works of the State Economic-Technological University of Transport. Ser: Economics and Management*, no. 21-22 (2), pp. 185-189.

